

İŞÇİ VE SENDİKACILARIN EĞİTİMİ

Dr. EKMELE ZAD İL

İstanbul İş ve İşçi Bulma Kurumu Müdürü

GİRİŞ.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine bağlı içtimaiyat Enstitüsünün halk ve işçiler için tertiplediği yedinci seneki konferanslarında da bana konuşma ve sizlerle hasbihalde bulunma fırsatını verildiğinden dolayı duyduğum samimi memnuniyeti belirtmek isterim. Geçen seneler sadece İstanbul şehrinde tertiplenen bu konferanslara bu sene İstanbul'a mücavir olan üç şehrimizde de yer verilmiş olması bana İzmirli arkadaşlara hitabetmek imkânını hazırlamış olmasından ayrı bir zevk duydum. Mevzuu, *İşçi Eğitimi* olarak seçtim. Bu konuya geçen seneki «*MesleM Yetiştirme ve İşçi Akademileri*» konferansında da temas etmiştim. Bu mevzuu tekrar ele alışım memleketimizde bu sene ilk defa olarak Çalışma Vekâletimiz tarafından işçi Seminerleri'nin faaliyete geçirilmesi suretiyle bu sahada ilk büyük ve hayırlı adımın atılmış olması dolayı-siyle birden çok aktüel bir mahiyet kesbeden bu konuyu daha etraflı bir şekilde mütalâa etmek arzusundan doğdu. Bu çok faydeli mevzuu mümkün olduğu kadar fazla ele almak, neşriyat sahasına dökmek ve böylece daha fazla duyurmak her bakımdan istifade sağ-hyacaktı. Önümüzdeki sene bu konuyu siz işçi arkadaşların ele alarak diğer arkadaşlarımızı tenvir edeceğinizi tahmin ve bunu temenni ederim.

Şimdi işçi Eğitimi ne demektir, ne maksatla ortaya atılmış ve bu sahada sosyal siyaset çalışmalarında ön safta olan memleketlerde ne gibi inkişaflar kaydedilmiştir? İşte bugünkü konuşmada bu sualleri kısaca cevaplandırmağa çalışacağım.

Gerek geçen yıl bu konferans içindeki konuşmamda, gerekse İstanbulda verdiğim iki konferansda belirttiğim gibi İşçi Eğitimi ve Sendikacı yetiştirilmesi bahsinde sosyal siyaset çalışmalarının her

sahasında olduğu veçhile Almanya ve İngiltere birinci plânda yer almaktadırlar. Bunları Amerika, gittikçe yaklaşan bir hızla takip etmektedir. Bu yüzdendir ki, konuşmamı bu memleketlerdeki çalışma ve inkişafırlara hasr edeceğim.

İşçilerin eğitimi bahsi, 19 uncu asır imtidadmca hususî bir çalışma konusu veya diğler bir ifade ile «yerine getirilmesi gereken hususî bir vazife» halini aldı. Ekonomik hayatın ferdiyetcî nizamı, bu asırda teknil sanayi memleketlerinde hâkim bulunuyordu. Kapitalizm, işçileri yalnız istihsal vasıtalarından ayrılmakla kalmamış, aynı zamanda onları istikballerinin her türlü teminattan mahrum olduğu ve bambaşka bir yabancı çalışma hayatına atmıştı. Lonca nizamları ile her türlü emniyet ve istikbal kaygusundan uzak, sadece mesleğinde daha mütekâmil bir hal iktisabı için çalışsan eski devrin sanatkârı, kapitalizmin fabrika sanayii devrinde alışık olduğu teknil çalışma şartlarından uzaklaşmış bulunuyordu. Zamanında san'-atkâr işçi, kendi sahip olduğu atelyesine veyahut henüz müstakil duruma gelmediği imalâthaneye kendine ait olan aletleri yâni istihsal vasıtaları, ile birlikte giderdi. Aletler, sermayesi idi. Elinde aletler, yâni istihsal vasıtaları bulunduğu müddetçe hiç bir vakit açlık tehlikesiyle karşı karşıya bulunmazdı. Bir anlaşmazlık halinde nihayet işyerini değıştirirdi.

Kapitalizmin zuhuru ve fabrikaların genişlemesi ile, bu usul değışti. İşçi artık fabrika veya çalıştığı işyerine her türlü istihsal vasıtalarından mahrum gitmekte ve beraberinde sadece işgücünü getirmektedir. Kapitalizmin inkişafa başlaması ile husule gelen bu değışiklik işçinin maddî ve manevî durumlarında büyük aksaklıklar ve huzursuzluklar tevliid etti. İşçinin yegâne sermayesi, yegâne gelir kaynağı olan çalışması yani işgücü, yeni nizam dolayısıyla işçi arzının mütemadi bir artış kaydetmesi neticesi olarak gittikçe değerini kaybetti ve çok ucuza icar edilen bir meta haline geldi.

İşgücünün gittikçe ucuzlaması yâni işçi ücretlerinin mütemadi bir sukut kaydetmesi ve ödenen ücretlerin asgarî ihtiyaçları karşılamaktan uzak bir hal almaya başlaması, işgücünü azaltacak yerde çoğaltıyor ve işgücü arzı arttıkça, ücretler daha da düşüyordu. İşgücü arzının, şartların çok ağırlığına rağmen artmasının sebebi gayet basittir : Ücretler çok düşük olduğundan sadece aile reisi veya ailenin yalnız yetişkin fertlerinin çalışması ile ailenin geçinebilmesi imkânsız bir hale gelince erkeğinin yanı başında kadının yâni baba ile birlikte ananın ve yavaş yavaş 10-14 yaş arasındaki çocukların da çalışması, iş hayatına atılarak aile bütçesine birşeyler katması

gerekiyordu. Pek az istisna ile 14 den yukarı oñanlar zaten daha evvelerden de çalışmaya başlıyordu. Böylece bir evde vakti ile 1-2 ferd çalışırken artık bunların adedi 4-6 veya daha fazlayı buluyordu. İş şartları bu artan işgücü arzı ile mütemadiyen ağırlaştığın-dan ve ücretler sukut ettiğinden, durumu düzelterek bir takım tedbirler alınması gerekiyordu. 19 uncu asrm ortalarında huzursuzluk en hâd bir hale baliğ olmuştu. İşte bu sıralarda yapılacak en iyi işin, işçinin bilgisinin arttırılması olduğu anlaşıldı ve işçi eğitimi, kurtarıcı, durumu ve sosyal huzursuzluğu düzelterek bir ümit ışığı olarak görüldü.

Sanayileşme ilk olarak İngiltere'de başlamış ve binnetice İşçilerin istismarı da ilk olarak kendini İngiltere'de göstermiştir. İşte bu yüzdendir ki, bu huzursuzluğun eğitime kıymet vermek suretiyle düzeltilmesine yine ilk olarak İngiltere'de el atılmıştır.

I — İNGİLTERE'DE İŞÇİ EĞİTİMİ SAHASINDAKİ ÇALIŞMALAR.

Biliyoruz ki, Koalisyon memnuiyetini kaldırmak suretiyle iş alanların (işçi, müstahdem ve diğer ücret karşılığı çalışanlar) birlikler kurmalarına, teşkilatlanmalarına imkân veren ilk memleket İngiltere'dir. 1824 senesinde İngiliz parlamentosu koalisyon müsaadesini kabul etmek suretiyle sosyal siyaset çalışmalarında yeni bir devrin açılmasını sağlamıştır. Zira; yine hep biliyoruz ki, sosyal siyaset çalışmalarında birisi devlet eliyle, yukardan aşağı, diğeri de kendi kendine yardım, yâni aşağıdan yukarı olmak üzere iki yol mevcut bulunmaktadır.

Yukardan aşağı sosyal siyaset takibi devlet ve belediyeler gibi âmme teşekkülleri tarafından olur. Devletin çalışanları korumak maksadı ile kanunlar isdarı şeklinde bu husus tezahür eder. Bu yoldaki ilk çalışmalara da İngilterede rastlıyoruz. 1802 senesinde isdar edilen ve çocuk işçilerin korunmasını istihdaf eden kanun, say'ın korunması babındaki ilk kanunu teşkil etmektedir. Bu kanun, çok mütevazı' esasları ihtiva etmesine rağmen yeni bir devrin müjdecisi olmak bakımından büyük bir tarihî ehemmiyet taşımaktadır.

Bu kanunu mütemadiyen yenileri ve bu arada 1824 de iş alanların serbestçe birlikler, yâni sendikalar kurmalarına müsaade eden kanun takib etmiştir. Bu kanun ile çalışan zümreye kendi kendine yardım etmek imkânları da bahşedilmiştir. Gerçi 1824 de büyük bir hayırhahlıkla isdar edilen bu kanun bir sene sonra öyle bir takım

tahditlere maruz kalmıştır ki, takriben 40 sene kadar bir müddet fiilen gayri mevcut bir durumda kalmıştır. 1870 den itibaren hakikî ve tahditsiz çalışmalar başlamıştır, ilk zamanlar Sendikalar münhasıran çalışma müddetlerinin kısaltılması, işçi ücretlerinin artırılması ve işyerlerinin sağlık şartlarının düzeltilmesi gibi doğrudan doğruya kendi durumlarının islahı hususunda mücadeleye girişmişlerdi, zamanla işçinin produktivitesinin (veriminin) arttırılmasının da ne kadar mühim bir faktör olduğu anlaşılaraq bu yolda da faaliyete geçilmiştir.

İşçinin produktivitesinin artması hem geliri artacak olan bizzat işçinin nefine olmakta hem de tek milî ekonomiye tesir ederek millî gelirin, millî zenginliğin artmasını da intaç etmektedir. Yâni bu artıştan hem işçi hem de millî ekonomi faydalanmaktadır.

İşçinin produktivitesi nasıl artabilir? Bu sorunun cevabı gayet basittir :

İşçinin produktivitesi bilgisinin artması ile yükselir, bilgi ise iyi bir eğitime bağlıdır.

Eğitim Devlet eliyle veyahut aşağıdan yukarı kendi kendine yardım teşekkülleri marifeti ile olabilir. Devlet bu sahada San'at Okulları, Meslek Okulları, Halk Üniversiteleri tesisi suretiyle faaliyet göstermiştir. Biz daha ziyade bu mevzuda Sendikalar veya bunlarla işbirliği yapan hususî teşekküllerin tesis ettikleri müesseseleri tetkik edeceğiz.

Eğitim işi; bir taraftan işçiye umumî bilgiler verilip amelî ve nazari bakımdan kültürleri, görgü ve bilgileri arttırılırken, diğer taraftan da olgun, şuurlu, millî menfaatleri müdrük ve sevkü idare kabiliyeti olan Sendika liderleri yetiştirmek suretiyle yürütülmektedir.

A — Dernekler tarafından kurulan işçi eğitim müesseseleri :

Bir çok sosyal, ekonomik ve siyasî değişikliklerin meydana geldiği ve Sendikacılık hareketi ile bu harekete önderlik eden liderlerin en yüksek idari mevkiiler işgal edip, ağır millî ve endüstriyel mes'uliyetler yüklendikleri devrimizde işçi ve Sendikacıların yetiştirilmesi çok büyük bir ehemmiyet kazandı.

İşçilerin eğitime tâbi tutulmaları lüzumu, Sendikacılık hareketlerine önderlik etmiş kimseler tarafından çok eski zamanlardan beri idrak edilmişti. Kapitalizmin gelişmesi ile işçi sınıfının 19 uncu

asırda düştüğü feci durum, işçileri sıkı bir şekilde birleştirmeye ve nihayet kendilerini daha iyi yetiştirmeye sevk etti. iste bu lüzumun hissedilmesi neticesidir ki, Londra'da *1851 senesinde yani tam bir asır evvel «Erkek İşçiler Koleji»* namı altında işçileri yetiştirmek üzere bir mektep kuruldu. Bu mektebin kurucuları, Sanayide işçi -işveren işbirliği hareketine önderlik etmiş olan *F. D. Maurice* ve *Charles Kingsley'dir*. Burada amelî bilgilerin yanı başında ahlakî kültür verilmesi cihetine de gidilmiştir.

1899 da Oxford Üniversitesi camiasında meşhur «*Ruskin Koleji*» açıldı ki, bunun kurucusu *Walter Wromen* isminde bir Amerikalıdır. Böylece dünyanın en şöhretli Üniversitesinin kapıları işçilere açılmış oldu. Kolejin kuruluş gayesi talebelerin sanayide işçi hareketlerine önderlik etmek için lüzumlu olan bilgilerle teçhizi, yani iyi sendika liderleri yetiştirmeyi istihdad eder. Kolej bu gün halen geniş mikyasta Sendikalar tarafından finanse edilmektedir.

1906 senesinde Ruskin Koleji Müdürü *Mr. Hurst* tarafından Londra'da ikinci bir işçi Koleji açıldı. Bu arada 1903 senesinde kısaca W. E. A. diye anılan "Workers Educational Accosiation işçi eğitim derneği kuruldu. Ve bu derneğe Ruskin Koleji' de bağlandı. W.E.A. İşçi Eğitim Derneğinin Büyük Britanya'nın her tarafında şube kolları vardır. W.E.A. nm Sendikalarla alâkası o kadar ileridir ki, W.E.A.T.U.C. «İşçi Eğitim Derneği İşçi Sendikaları Konfederasyonu Kurulu» namı altında hususî bir Sendika Komitesi kurulmuştur. W.E.A. Üniversitelerde kürsü işgal eder ve takip ettiği siyaset «*İşçilerle memleketteki eğitim müesseseleri arasındaki bağı kuvvetlendirmek*» dir. Hiç bir propagandaya asla yer verilmez. Talebe kendi kendine hüküm verecek şekilde serbest yetiştirilir. Ve kendilerine randımanlarını arttırmak lüzumu telkin edilir. Talebeye aşıladıkları ana fikir şudur : «Fazla metalebatta bulunabilmek için, fazla istihsalde bulunmak şarttır. İstihsal az olanın talebi de az olmalıdır.»

W.E.A. Sendika azaları için, hafta sonu mektepleri, gramer ve muhaberat dersaneleri, gece mektepleri ve Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı ile müştereken bu teşkilât merkezinin bulunduğu, Cenevre'de yaz mektepleri vücuda getirmiştir.

1903 senesinde kurulan W.E.A. nm başlangıçta güttüğü gaye işçi teşkilâtlarını bir arada toplamak ve bunları mesleklerine göre vatandaşlık vazifelerini daha iyi ifa edebilmek için lüzum olan bilgi ile teçhiz etmektir. W.E.A. mn vermek istediği, tamamiyle millî bir gaye güden, geniş tarafsız ve ilmî bir tahsildi. W.E.A. bunun ta-

hakkuk için Üniversiteler ve diğere eğitim müesseselerinden yardım talep etti. W.E.A. muhtelif süreli kurslar tertipledi. Bu kursların Güreleri üç senelik, bir senelik ve altı aylıktır. Mevzular umumî ve serbesttir. Meslekî ve teknik mevzular hiç bir zaman W.E.A. nın programı içinde yer almamıştır. Bu derslere devam edenlerin en fazla tercih ettikleri, seçtikleri mevzular iktisat, Tarih ve Edebiyat olmakla beraber son senelerde Felsefe ve Psikoloji gibi fen dersleriyle, Musiki de fazla rağbet görmektedir.

Sendikalar burs vermek suretiyle üyelerini buralara iştirak ettirip umumî bilgilerini arttırmaktadırlar. Bazı kursların masrafları doğrudan doğruya sadece sendikalar tarafından karşılanmaktadır. Bunun yanı başında «Tutorial Classes» öğretici mahiyette kurslar namı ile ayrı bir eğitim tarzı da takip edilmektedir. Bu kabil öğretici mahiyetteki kursların ilki 1907 senesinde Oxford Üniversitelerinde faaliyete geçti. Bu kursa iştirak edenlerin mevcudu 20-30 arasında idi. Bu kurslar 3 sene sıra ile haftada birer gün ve birer saat toplanmak suretiyle devam etti. Dersler münakaşalı yapılandı. Bu usul bilâhare diğere kolejlerde de tatbik edildi. 1925 de bu nev'i kursların sayısı 500 ü buldu. Talebe sayısı ise 12 bine yükseldi, 1947-1948 senesinde 21 şehirde 900 kursun açılmış olduğu ve bu kurslara devam edenlerin sayısının ise 40.0000 e balığ olduğu görüldü, İngiliz Hükümeti W.E.A. teşkilâtı ve Üniversiteleri reşit işçilerin eğitimi için 1953 senesi bütçesine 300 bin İngiliz liralık tahsisat (takriben - 3 milyon Türk Lirası) koymuştu. Bu tahsisat 1952 bütçesine nazaran % 10 daha aşağıdır. Bütçedeki umumî tasarruf gayesiyle yapılan bu indirim İngiliz işçi Sendikaları Konfederasyonunu üzmüş ve bu indirmenin bilhassa W.E.A nın 50 nci kuruluş yıldönümüne rastlamasını ele alarak «kötü bir jübile hediyesi» şeklinde vasıflandırılmıştır.

B — Sendikalar tarafından açılan kurslar :

W.E.A. ile işbirliğinin yanı başında bizzat kısaca T.U.C olarak anılan «Trade Union Congress» İngiliz işçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından da Sendikacıların yetiştirilmesi gayesi ile kurslar açılmaktadır.

1946 senesindenberi muhtelif Sendikalara mensup 450 sendikacı şahsî bilgi ve sendikacılık tecrübelerini arttırmak maksadı ile T.U.C. tarafından tertip ve tekmi masrafları ile iştirak edenlerin harçlıkları Konfederasyonca karşılanan kurslara iştirak etmişlerdir. Bu kurslar umumiyetle 4 hafta sürmektedir.

1953 Şubatında T.U.C. Sendika idareleriyle eğitim idarecilerini ilerde açılacak kurslar hakkında istişarede bulunmak üzere tertiplendiği büyük bir konferansa davet etmiştir. Bu konferansa davetli olarak iştirak eden delegeler kursların devam müddeti olan 4 haftayı uzun bulduklarını ifade ile bu müddetin kısaltılmasını talep ettikleri halde, T.U.C. 4 haftalık müddette ısrar etmiştir.

Kurslarda dersler, konferanslar verilmekte, ilmî çalışmalar yapılmakta, muhtelif iş kollarından gelen işçilerin kendi iş kollarının hususiyet ve şikâyeti üzerinde durulmakta ve işyerlerinin toptan ziyaretine gidilmektedir.

Muhtelif iş kollarına mensup kimselerin bir arada toplanıp birbirlerini yakından tanımalarına, diğer işler hakkında bilgi edinmelerine de yarayan bu kurslar Sendikacıları daha sıkı birbirlerine bağlamak bakımından da faydalı olmaktadır.

Ayrıca yine T.U.C. tarafından sadece bir hafta devam eden diğer bir takım kurslar da tertip edilmektedir. Bu kurslara münhasıran ileri kademdeki Sendika İdarecileri iştirak ederek «İhtilâfların halli», kolektif akidelerin tanzim tarzları ve bu hususta dikkat edilecek bilgiler verilmektedir.

T.U.C. nin yâni konfederasyonun tertip ettiği kursların yanı başında ve bunlardan ayrı olarak mahallî sendikalar da kurslar tertip etmektedir.

3 - 4 hafta süren bu kurslarda, sendikacılık bilgisi sanayi mü-nasebetleri, fabrika teşkilâtı ve İngiliz Edebiyatı gibi mevzular tedris edilmektedir. Az evvel belirttiğimiz gibi bu kurslar T.U.C. den ayrı olarak federasyonlar veya mahallî birlikler ve mahallî sendikalar tarafından tesis ve finanse edilmektedir.

T.U.C. nin tertip ettiği kurslarda ilim adamları, Çalışma Vekâleti yüksek kademe memurları, ileri gelen işverenler ile kıdemli Sendika İdarecileri tarafından konferans ve dersler verilmektedir.

T.U.C. İngiltere haricinde de kurslar tertip eder. Bu kurslar yaz aylarında faaliyet gösterir. 1954 senesi için T.U.C. kendisine kayıtlı bulunan Sendikaların göstereceği namzetlerden 10 kişiye Danimarka, Almanya ve İsviçre'de açılan kurslara burs vermektedir.

Narveç'te de İngiliz - Norveç kültür anlaşması gereğince açılmış kurslar mevcut olup İngiliz işçileri tarafından ziyaret edilmektedir.

Görüyor ki, İngiltere'de bu husus :

1 — W.E.A. ile yapılan işbirliği,

2 — T.U.C. tarafından açılan kurslar aynı zamanda T.U.C. nin İngiltere haricinde açılan kurslara bursiye göndermesi,

3 — Mahallî Sendikalar tarafından açılan kurslar, olmak üzere 3 kademede toplanmış bulunmakta ve muvaffakiyetle yürütülmektedir. Bir asırlık maziye sahip olan bu ileri işçi eğitimi neticesidir ki, 1945 senesinde işçi partisi İngiltere'de, belki de İngiliz tarihinin en buhranlı devresinde, iş başına geldiği zaman bu eğitim müesseselerinden geçmiş bir çok eski sendika idarecisi en müs'ul mevkiler işgal ettikleri zaman her hangi bir aksaklığa mahal vermeksizin Devlet mekanizmasını yürütmeye muvaffak olmuşlardır.

II — AMERİKA' D AKİ DURUM.

Amerika'daki işçi eğitiminin Felsefesini tetkik edersek şu iki noktada toplandığını görürüz :

- 1) Sendikaya dahil kadın ve erkek işçilere yardım etmek,
- 2) Bütün işçileri cemiyete fâideli birer vatandaş olarak yetiştirmek.

Amerika'daki işçi eğitimi felsefesini bu şekilde iki noktada hülâsa ettikten sonra, işçi eğitiminin vazifelerini de kısaca şu üç noktada hülâsa edebiliriz :

- 1) İşçilerin bedenî ve fikrî gelişmelerini temin etmek,
- 2) İşçileri meslekî ve ruhî sahada inkişaf ettirmek,

3) Geniş işçi kütlelerinin idaresini eline alacak sendikacıları, işverenler karşısına iyi yetiştirilmiş bir tarzda çıkartmak için sendikacılık bilgilerini arttırmak. Görülüyor ki, ilk iki vazife tekmil işçi kütlesini, sonuncusu ise müstakbel Sendika Liderlerini nazarı itibare almaktadır. İlk olarak bir kül halinde ele alman işçinin bedenî ve fikrî gelişmelerinin temini ile meslekî inkişafı derpiş edilmektedir. Bundan sonra da Sendikacılık bilgilerinin arttırılmasına tevessül ediliyor. Bilhassa kollektif akidler işveren - işçi münasebetlerinde kuvvetli bir unsur haline geldikten sonra, işçi hareketlerinin kuvvet ve tesiri çok arttı. Zira; kollektif akidler işçinin ekonomik kalkınmasını, yâni hayat standardının yükselmesini intaç ediyordu. Kollektif akidler sayesinde işçinin ücreti, dolayısıyla sa-

tın alma kabiliyeti artıyor. Bu da işçiyi kollektif akdi sağlayan Sendikasına daha fazla bağlayıp zıkmılaştırıyordu. İşçinin hakikî mektebi sendikasıdır. Demokratik bir müessese olarak kabul ettiği sendikasında derhal faal bir rol oynayabilir. Sendika Liderlerinin seçimine iştirak eder. Bizzat seçilebilir ve böylece binlerce meslek-daşmm idarî, malî ve hukukî mes'uliyetlerini deruhte etmek gibi mühim vazifeler yüklenebilir. Tecrübeler, serbest münakaşa usulü ile sendikalara dahil olan üyelerin sahip oldukları hak ve mes'uli-yetleri daha iyi kavradıklarını göstermiştir.

İşçi Eğitiminin inkişafı :

Amerika'nın en büyük işçi teşekkülleri olan 9 milyon üyeli «*A.F.L. = Amerikan İşçi Konfederasyonu*» ve 5 milyon üyeli «*C.I.O. — Sınai Organizasyonlar Konfederasyonu*» eğitim mevzuunu başlıca dâva olarak ele almışlardır.

Daha 1888 senesinde, Konfederasyonun yayınladığı beyannamede :

(Sosyal reform gerçekleşmesinde, eğitimin en mühim temel nokta olduğu) açıklanmıştı. 1948 beyannamesinde de (Amerika işçi hareketinin, muvaffakiyetinin eğitim müessesesinin inkişafına bağlı olduğu) ifade edilmiştir.

1921 senesinden itibaren «İşçi Eğitimi» millî ölçüde bir faaliyet sahası olarak teessüse başlamıştır. Bu tarihte bir işçi eğitim merkezi vücuda getirilmiştir. Kısaca «*W.E.B.*» rümuzu ile ifade edilen İşçi Eğitim merkezinin telkini neticesi olarak hemen hemen işçi Eğitimi mevzuunu gündemi içine almayan hiç bir Sendika toplantısı yapılmamakta idi. W.E.B. bir çok mektepleri, Kolej ve Üniversiteleri İşçi eğitimi ile alâkadar olmaya teşvik etmiş ve bunda da bir hayli muvaffak olmuştur. 1951 senesinde, Waşington'da işçi eğitimi ile ilgili bir toplantıda Amerika'nın eski Çalışma Vekili M. C. Tobin şöyle demişti :

«Umumî bilgilerle mücehhez bir işçi kütlesi, bilhassa, memleketi için çok mühim ve zengin bir destektir. Nitekim; Kore harbinin başladığı o kritik günlerde bu bilgili ve yetişkin işçiler, Demokrasimizin ve Hürriyetin müdafaası ve inkişafı yolunda çok değerli hizmetler ifâ etmişlerdir. Amerika Çalışma Vekâleti de, işçilerin bilgiye olan aşklarından doğan açıklarını gidermek için elinden geleni yapmaktadır. Bizler teşkilâtlanmış veya teşkilât haricinde kalmış bütün işçilerin bu konudaki arzu ve taleplerini ve bu sahadaki ihti-

yaçlarını karşılamak için çok daha fazla şeyler yapmak azmindeyiz. Zira; dünyanın her yerinde olduğu gibi bizde de, ilmî ve fikrî gelişme, inkişafın silâhlarıdır. Cehalet ise; kötülük ve reaksiyonların menbaı ve yardımcısidir. İşçilerimizin, bugün bu silâhlara her zamankinden daha fazla ihtiyaçları vardır. Bilhassa; muzir tohumların her tarafa yayıldığı bu devirde komünizmle mücadele edebilmek için muhtaç olduğumuz en müessir silâhı bu bilgi hazinesinde bulacağımıza kani bulunuyoruz. Amerikan işçi Federasyonları hür bir istikbalin teminine matuf olan bu mücadelelerinde komünizme karşı elde ettikleri zaferle daima iftihar edebilir ve haklı olarak gurur duyabilirler. Bir Amerikalı olarak en büyük vazifemiz; demokrasinin ideal ve prensiplerini yerleştirmek ve dünyayı umumî bir sulhe kavuşturmak üzere, tekmil işçilerimizi hakikî bilgilerle teçhiz ederek hür tefekküre kavuşmaktır.»

Filhakika; Amerikan işçi konfederasyonu (A.F.L.) 35 seneden-beri teşkilâta dahil üyelerine doğrudan doğruya yaptığı kültür yardımları hariç olmak üzere, işçi eğitimi dâvasında devletçe bir yardım sağlanması için 30 senedenberi devamlı bir gayret sarfetmiştir. Son 10 sene zarfında A.F.L. Hükümet nezdindeki devamlı ve musir teşebbüs ve müracaatları neticesinde; Amerika'da yaşayan her ferdin daha iyi bir eğitime tâbi tutulması ve bilgi hazinesi ile teçhiz edilmesi için bu mevzua ayrılan tahsisatın arttırılmasında İsrar etmiş ve bunu kanunlarla teminat altına almak için de meclis yolu ile teşebbüslerde bulunmuştur.

Bu gayretler neticesinde ısdar edilmiş olan kanunları şöylece sıralayabiliriz :

- 1 — (Başta zenciler olmak üzere) ekalliyet gruplarının haklarının korunması,
- 2 — Amerika'daki her çocuğun, bilgisini arttıracak müesseselerden istifadesinin temini,
- 3 — Bu maksatla, her eyalet bütçesinden ayrılan tahsisatın eksiltilme yer ek asgarî, hali hazır seviyesinde muhafazası,
- 4 — Eyaletler ve diğer teşekküllerdeki öğretmenlerin ücretlerinin en az bugünkü hadlerde muhafazası,
- 5 — Federal idarece ayrı bir fon tahsis edilerek mevcuda ilâveten eğitim programının takviyesi hakkında kanunlar ve ayrıca; bizdeki ilk okullara tekabül eden halk mektebi öğretmenlerinin ücretlerinin arttırılması hakkında kanun ve Amerika'daki her çocuğun sağlık yardımlarıyla diğer sosyal yardımlardan istifadesini te-

min edecek tahsisat tefriki, işçi çocuklarının da okuduğu ve okuyacağı bu halk mektepleri binalarının sıhhi şartları haiz olması ve daha modern bir hale ifrağı, kabiliyetleri olduğu halde, maddî imkânsızlık sebebiyle tahsile devam etmeyenler için kâfi derecede burslar temini ve nihayet; 1950 yılı nüfus sayımında sayıları 15 milyonu bulduğu anlaşılan ümmî (okuma, yazma bilmeyen) kadın ve erkeklerin sür'atle azaltılması yolunda müeyyideler vaz ettirilmiştir. (Bu miktar bugünkü Amerikan resmî makamlarınca 3 milyon olarak kabul edilmiştir.)

Bugün Amerika'da halen 8 Üniversite'de Sendikacıların yetiştirilmeleri için hususî kurslar ihdas edilmiştir. Aralarında Chicago Üniversitesi de bulunan bu 8 Üniversite Sendika Lider ve İdarecileri yetiştirmek gayesi ile yaz kursları açmışlardır. Ve burada bilhassa «*Ekonomî siyaseti*», «*Komün bilgisi*» ve «*Milletlerarası münasebetler*» hakkında verilen dersler en başta yer almaktadır.

Amerika'da açılan işçi seminerleri hakkında bir nebze izahat verelim. İlk olarak Newjersey'de (işçi eğitimi metod ve teknikleri) mevzulu bir kurs açılmıştır. Bu kurs 1921 senesine kadar inkişaf edememiştir. Dersler Newjersey eyaletinin Üniversitesinde verilmekte ve mezkûr Üniversitenin İşçi Sevk ve İdaresi Enstitüsü tarafından tertiplenmekte -idi. İlk kurslar Hudson Shore'de kâin işçi mektebinde açılmış ve 17 sene aynı yerde devam ettikten sonda bir ara Newyork'a nakledilmiş ve nihayet 1950 senesinde Newjersey Üniversitesinde bahsi geçen Enstitüde devama başlamıştır. Kurslar altı hafta iken bugün 8 haftaya çıkarılmıştır. Kursu sevk ve idare etmekle görevli 17 kişilik bir komisyon mevcut olup bunun ekseriyetini Sendika Liderleri, geri kalanlarını da Maarif ve İdarî personel teşkil etmektedir.

Amerika işçi sendikaları konfederasyonunun desteklediği işçi eğitim teşkilâtı 1953 yılında tam 33 senelik bir faaliyet devresini tamamlamış bulunmaktadır. Bu faaliyetler hakkında, derli toplu bir fikir edinmek üzere ilk teşebbüslere kısaca bir göz attıktan sonra, inkişafın şümülünü mukayese etmek üzere son senelere ait faaliyet programını tetkik edelim. Konfederasyonun 1888 yılında yayınladığı beyannameden yukarda bahsetmiştik. Bu beyanname ile başlıca bir dâva olarak ele alman işçi eğitimi mevzuunda yine yukarda bahsedildiği üzere;

a) 1921 yılında, işçi eğitim merkezinin tesisi,

b) Aynı tarihte Newjersey Üniversitesi işçi sevk ve idaresi Enstitüsü tarafından tertiplenen kurslar,

Bir Amerikan işçisiyle bir Rus işçisinin muhtelif ihtiyaç maddelerini mübayaa edebilmek için lüzumlu ücreti kazanmak üzere kaçır saatlik mesai sarfetsmeleri icabettiğini gösteren aşağıdaki tablo bu hususta kat'i bir fikir vermektedir.

<i>Eşya nev'i</i>	<i>Amerikan işçisi</i>		<i>Kus</i>	<i>İşçisi</i>
	<i>Saat</i>	<i>Dakika</i>		
1 kilo süt		9	1	11
1 kilo ekmek.....		6	1	10
1 şişe bira.....		6	1	40
		31	2	34
1 kat erkek elbisesi	38	28	538	20
1 kat kadın elbisesi	4	36	32	5
1 çift ayakkabı	9	37	108	20
1 bisiklet	30	44	466	4
	17	39	337	30
1 Radyo	20	44	225	—
1 Dikiş makinası	66	53	375	—
1 Otomobil	1085	23	3750	2

III — ALMANYA'D AKİ DURUM.

Geçen seneki konuşmamda, Almanya'da, işçi eğitimi mevzuundaki çalışmalarını etraflıca belirtmiştim. Bu konuşmada daha ziyade programlar üzerinde duracağım.

Alman sendikaları kuruluşlarından itibaren, idareci ve memurlarının yetiştirilmesine büyük bir önem vermişlerdir. Alman sendikalar birliği, bu maksatla bir «eğitim şubesi» meydana getirmiştir. Bilindiği üzere, «Alman Sendikalar Birliği : Deutsche Gewerkschafts Bundz» kısa ifadesiyle D.G.B. 16 büyük federasyonda 6.500.000 üyeyi ihtiva eden bir teşekküldür. Konfederasyon Düsseldorf şehrinde, bizzat sahip bulunduğu dört katlı muazzam bir binada, hepsi sendikacı olan 150 ye yakın personelle çalışmaktadır. Konfederasyon merkezi, iş bölümü bakımından sekiz şube halinde tertiplenmiştir, işte bu şubelerden birisi de eğitim şubesidir. Ve başında Genel idare Kurulu üyelerinden bir zat bulunmaktadır. Bu şube; doğrudan doğruya konfederasyon tarafından tesis edilen kursları idare ve eğitim ve Öğretimle ilgili çalışmalarını organize etmektedir. Konfederasyonun, memleketin muhtelif bölgelerinde ve en mutena sayfiye yerlerinde, ormanlar içinde veya göl kenarlarında inşa edilmiş veya tarihi şatolar satın alınmak suretiyle tadil edilmiş sekiz mektebi mevcuttur. Konfederasyon kursları işte bu mekteplerde açılmakta, kursa iştirak edenlerde, hem bilgilerini arttırmakta hem

c) Hudson Shore işçi okulunda 17 sene devam eden bu kursların Newyork'a nakli,

d) 1953 yılında Newjersey Üniversitesinde yeniden ve geniş ölçüde kurslar tesisi. Bu kurslarda ele alman mevzulardan bir kısmım kısaca güzden geçirelim :

- 1 — İşçi Eğitimi metod ve organizasyonu,
- 2 — Taft - Hartley kanunu (grevleri tahdit eden kanun),
- 3 — İşçilerin hükümetteki rolü,
- 4 — Hitabet,
- 5 — Sendikaların cemiyet içinde işgal ettikleri mevki.

e) İşçi eğitiminin ve umumiyetle halk eğitiminin inkişafını sağlayacak müeyyideler faslımın temini,

f) Her eyalette bir işçi eğitim merkezi tesisi yolunda muvaffakiyetli çalışmalar.

Bütün bu gayretler neticesi olarak 1953 yılında eyaletler işçi eğitim merkezleri haricinde Amerika'nın 8 Üniversitesinde sendikacıların yetiştirilmesi için hususî kurslar ihdas edilmiştir.

Şimdi, son durumu görelim :

1 — *Haziran 1953 de beynelmil el elektrik, radyo ve makine işçileri için açılan kurs.*

Bu kurs elektrik, radyo ve makine işçileri sendika federasyonu tarafından Sendika Liderleri, idarecileri ve memurları için tertiplenmiştir. Sendika idarecileri için tertiplenen bu kurs, eğitim programlarını ve bunların âcil vaziyet arzeden problemlerini tedris etmek için *Alabama* eyaletinde açılmıştır.

Bu kursda İş Kanununun esasları, bu hususta bilinmesi gereken her türlü hususlar, kanunun işçiye sağladığı faydelerin tetkiki ve bilhassa işçinin sahip olduğu ve asla fedakârlık gösterilmemesi lâzım gelen haklar hakkında bilgiler verilmiştir.

2 — *Kâğıt İşçileri Federasyonu tarafından tertiplenen kurs :*

Kurs ilk defa 1948 de başlamış ve yaz aylarında federasyona dahil teknil sendikalarda mümessiller için açılmıştır. Bu kursun

NOT : (Sendika idarecisi olmak kolay bir şey değildir. Bir çok külfetlere katlanmak, haksız ithamlar altında kalmak daima Sendika Liderlerini bekleyen akıbetlerdir. Prof. Kessler «İşçi Sendikaları vazifeleri ve karşılıklı güçlükler» mevzulu konuşmasında bunlara esaslı şekilde temas etmiştir.)

garip bir hususiyeti vardır. Kurs açılıp sadece iki gün devam ettikten sonra seminer talebelerine bu iki günlük müddet zarfında gördükleri hususlar hakkında bir rapor hazırlamak üzere bir aylık bir fasıla verilmekte ve bir ay sonra kurs tekrar başlamaktadır.

Bu suretle her öğrenci kendi sendikasının hususiyetini daha iyi görerek münakaşasını yapmak ve böylece bilgi hazinesini kuvvetlendirmek imkânını elde ediyor. Bir ay sonra ikinci bir iki günlük kursa geliniyor.

Son sene açılan kursda şu mevzular mevcuttu :

- 1) Sendika idarecilerinin vazifeleri,
- 2) Sendikaya yeni işçilerin karşılanış şekli,
- 3) Sendikaların teşkilât ve malî bakımdan idaresi,
- 4) Kollektif ve münferit mukaveleler —iş akidleri—,
- 5) Sendika idareciliği hakkında gerekli bilgiler, ki; bu konu, bilhassa;

şu kısımları ihtiva etmektedir :

Taft - Hartley kanunu : (Bilindiği üzere bu kanun Amerika'da-ki grevlerin tahdidine dair olup Sendikacılar tarafından şiddetle tenkid edilmektedir. Hattâ; bu mevzuda, Devlet otoritesi ile aralarında çıkan anlaşmazlık neticesinde, Çalışma Vekili Durkin istifa zorunda kalmıştır.)

- 6) Çalışma hayatı ile ilgili Wagner kanunu,
- 7) Sosyal sigortalar ve sosyal yardım bahisleri,
- 8) Dilek ve şikâyetler...

Seçilen mevzular hep vasat bir zekâya sahip olanların kavrayabilecekleri şekilde basite irca edilerek izah edilmektedir.

1953 yılında, bütün Amerika'da mevcut eğitim programına devam edilmekle beraber yeni ihtiyaçları karşılayabilmek üzere daha ileri adımlar da atılmıştır. Bu meyanda ;

1 — Konferanslar :

A.F.L. bu yıl içinde; teşkilâtına bağlı eğitim ve Araştırma Şubeleri Başkanları için biri Nework'da, diğeri "VWashington'da olmak üzere iki konferans tertip etmiştir. Newyok'taki konferansa 30 sendika ve eyalet eğitim başkanı iştirak etmiştir. Washington'daki konferansa iştirak nisbeti daha fazla olmuştur. Bu konferanslarda siyasî eğitim ve réguler «umumî» eğitim programları üzerinde durulmuş ve bir çok kararlar alınmıştır.

2 — Kitap ve neşriyat :

İşçi eğitim organizasyonlarına daha yüksek bir literatür temini maksadiyle kitap ve diğer neşriyat temini hususunda yardımlar yapılmıştır. Bu meyanda, mahallî teşkilâtın umumî kütüphanelerden kolaylıkla istifadelerinin temini sağlanmıştır.

3 — öğretici filimler :

Sendika faaliyetlerinin muhtelif safhalarını tatbiki bir şekilde göstermek üzere filimler hazırlanmış ve her vesile ile gösterilmeye başlanmıştır.

4 — Burslar :

Malî durumlarının müsait olmaması yüzünden daha yüksek derecede tahsillerine devam edemiyen kabiliyetli gençlere verilecek bursların daha âdil ve şümüllü bir şekilde tertiplenmesi için kararlar alınmıştır. Burslar bütün eyaletlere teşmil edilmiş ve her eyalet kendi bölgesi için müsabakalar tertibine başlamıştır. Umumiyetle, müsabaka neticesinde her eyaletten 6 namzet seçilmekte, bunlardan ilk üçüne 500 dolarlık, diğer üçüne de 50 -100 dolarlık burslar verilmektedir. Federasyon Oregon eyaleti şubesinin 1953 yılı burs müsabakasına 600 namzet talip olmuş bunlardan 3 ü kız, 3 ü erkek olmak üzere 6 genç finale kalmışlardır. Garip bir tesadüf eseri olarak 500 dolarlık ilk 3 bursu 3 kız kazanmıştır.

5 — İşçi kursları :

İşçi eğitim merkezi, milletlerarası birliklerle, eyalet federasyonları ile, Devlet ve Üniversitelere ait eğitim müesseseleriyle işbirliği yaparak işçi eğitiminin inkişafını sağlamaya çalışmakta ve bu maksatla, ya, açılmış olan kurslarla iş birliği yapmakta veya kursların açılması teşebbüslerine iştirak etmektedir. Amerikan işçi teşekkülleri bu dâvayı dar bir sahada mütalâa etmemekte, işçinin kültür seviyesinin yükselmesini umumî kültür dâvası içinde aramaktadır. Bunun için de Maarif Vekâletinin her sahadaki eğitim faaliyetlerini desteklemektedir.

Bu meyanda içinde bulunduğumuz yaz aylarında başlayacak olan bazı eyaletlerdeki eğitim hareketleri faaliyetlerini misâl olarak zikrederim :

1 — Kentucky eyaleti :

İşçi konfederasyonunun eğitim ve araştırma şubesi 12 Haziranda Louisville şehrinde bir konferans tertipleyecektir. Bir istişare kurulu mahiyetindeki bu konferans üç gün devam edecek ve «İşsizlik sigortası ile İş Kanunu» mevzuu incelenecektir.

2 — Philadelphia eyaletinin eğitim şubesi Haverfort şehrindeki Kollejde, iki gün devam edecek bir konferans tertiplenmiştir. Bu toplantıda «tam istihdam» mevzuu münakaşa edilecektir.

3 — Nebraska eyaleti eğitim şubesi, aynı ismi taşıyan eyalet Üniversitesinde 19 Haziranda başlayıp üç gün devam etmek üzere,

4 — Minnosato eyaleti eğitim şubesi tarafından 16-21 Ağustos tarihlerinde faaliyette bulunmak üzere enstitü mahiyetinde bir kurs tertiplenecektir. Bu kurslar, mezkûr eyalet Üniversitesinin smayi münasebetler merkeziyle müştereken organize edilmektedir. İncelenecek olan başlıca mevzular şunlardır :

- a) Sendika Liderlerinin daha iyi bir bilgi ile teçhiz edilmeleri çareleri,
- b) Çalışma tarihi,
- c) İhtilâfların halli,
- d) Mukavele tazmini.
- e) İş Kanunları ve milletlerarası çalışma mevzuatı,

VI — Neşriyat :

Eğitim merkezleri tarafından geniş mikyasta neşriyat yapılmaktadır. Yayınlanan çeşitli dergi ve broşuürlerde hem işçileri, hem de Sendika Liderlerini ilgilendiren mevzular ele alınmaktadır.

VII — Amerikan işçilerinin yabancı memleket işçilerini daha yakından tanımaları ve çalışma şartları hakkında müşahedeye müstenit bilgi edinmeleri için, bilhassa; İngiltere ve Fransa için seyahat bursları tesis edilmiştir.

1951 senesinde tatbikine başlanan bu burslarla ilk olarak aynı sene içinde İngiltere ve Fransaya 5 er Sendikacı gönderilmiştir. Sendikacı ve işçi kültürünün, umumî halk kültürü şumulü içinde genişlemesi, hayat standardının ve iş veriminin yükselmesini intaç etmektedir.

de, bir sayfiyede kurs içinde dinlenmektedirler. Ayrıca : Federasyonlar da kendi üyeleri için kurslar tertiplemektedirler. Bu kursların bir kısmı da konfederasyona ait mektep binalarında yapılmaktadır. Ve nihayet; mahallî sendikalarda gece kursları tertip ederler, Bütün bu eğitim faaliyetlerinin hedefi, işçiyi iyi bir vatandaş olarak yetiştirmek ve sendika idareciliğine hazırlamaktır.

İşçi eğitim müesseseleri dört kademelidir :

- 1 — Mahallî Sendikaların açtıkları mahallî kurslar,
- 2 — Federasyonların açtıkları kurslar,
- 3 — Konfederasyonların kendi mekteplerinde açtıkları kurslar,
- 4 — İşçi Akademileri.

Sendikaların, halk mektepleriyle işbirliği yaparak tertipleedikleri gece kurslarından ve federasyonların daha ziyade Sendika idarecisi yetiştirmeyi hedef tutan ve mahdut sayıda 20-30 namzetin iştirak ettiği kursların idare, finansman ve mahiyetinden geçen se-neki konuşmamızda tafsiien bahsettiğimiz için burada sadece hatırlatmakla iktifa ediyorum.

A. D.G.B. nin açtığı mektepler :

Alman İşçi Sendikası Konfederasyonu bizzat idare ettiği 8 mektebe sahip bulunmaktadır. Bu sekiz mektebin bulunduğu yerler ve isimleri aşağıda gösterilmiştir :

1 — Ruhr bölgesinde Hattingendeki Hans BÖckler mektebi, (Bu mektebe, Alman Sendikacılık tarihinde şerefli bir mevki işgal eden İkinci Cihan Harbinden sonra, Alman Sendikacılığını yeniden kurup ilk konfederasyon başkanlığı yapmakta İken 1951 yılında ölen Hans Böckler ismi verilmiştir.)

2 ncisi Hamburg civarında Hochkamp'daki mektep,

3 üncüsü aşağı Ren eteklerinde Bad Munster Amstein'de,

4 üncüsü Frankfurt civarında Oberursel.de,

5 incisi aşağı Saksonya eyaletinde Hanovver civarında Shringed de,

6 ncısı Bavyera'da Münih civarında göl eteğinde Kochel'de,

7 ncisi Baden eyaletinde karaormanlar civarında Rheinfelden'de S incisi cenupda, Bodensee gölü civarında Wosserburg mektepleridir.

Bu konfederasyonca kurulan mekteplerin hepsi yatılıdır. Ve umumiyetle kurslar 2-3 hafta devam etmektedir. Sendika lideri ye-

tiştiren mekteplerin ilki 1905 de Berlin'de kurulmuştu. 4 er haftalık kurslarda, memleket içi ve dışı sendikacılık hareketleri, istatistik, sosyal ilimler, muhasebe tedris edilen bu kursların sayısı tedricen arttırılarak 1914 de 22 ye ve talebe sayısı da 1417 ye yükselmiştir. 1946 -1947 den itibaren sür'atli bir ilerleme kaydedilmiştir. 1953 yılında ise yalnız konfederasyon mekteplerinde açılan kursların sayısı 88 e yükselmiştir. Bu kurslarda 59 u 3-4 haftalık ve sendikacılığa ait bilgiler veren normal kurslardır. 29 tanesi de ikişer haftalık hususî kurslardır. Bu hususî kursların 7 si münhasıran, kongre ve toplantıların idaresine ve bilhassa; muâşeret kaideleri, umumî hayata intibak yolları hakkında bilgi vermektedir. Kurslara Sendikaların gösterdikleri namzetler iştirak etmekte ve bütün masrafları konfederasyon tarafından ödenmektedir. Mekteplerde namzetler ikişer kişilik odalarda yatmaktadırlar. Her kursa takriben 30 namzet iştirak ettiğine göre yataklar bu hesaba göre tertiplenmiş bulunmaktadır. Konfederasyonca kursa iştirak edenlere ödenen paralar aşağıda gösterildiği şekilde ayarlanmıştır.

Evlilere; haftada 57 mark (takriben 57 T.L.) ayrıca, 16 yaşından aşağı her çocuk başına 5 mark. Bekârlara; haftada 30 mark.

Kursa iştirak eden sendikalının ikametgâhı ile mektep arasındaki mesafe 500 Kim. den fazla olduğu takdirde, ayrıca yolda geçirdiği günler için (5) şer mark ve yolda ikamete mecbur kalırsa yapacağı masraflar faturası mukabilinde kendisine ödenmektedir. Ders kitapları ve diğer lüzumlu malzeme de Konfederasyon tarafından temin edilir.

B. Kurslarda gösterilen dersler :

1 — Sendikacılık :

- Kadınların umumî hayattaki rolü (kadın sendikacılar için),
- Kadınların korunması,
- Sendika ve devlet,
- Sendika organizasyonu ve vazifeler,
- Yeni sendikacılık hareket leri.

2 — İş hukuku :

- İş kanunları, İş ihtilâfları, İş mahkemeleri.

3 — Sosyal politika

- Tarihi seyri ve inkişafı,
- Alman sosyal bünyesi,

- 4 — Sosyal sigortalar:
- 5 — İktisat :
— Umumî İktisat, Maliye.
- 6 — İşletme iktisadı,

Ayrıca; Sendika memur ve müstahdemleri ile kadın sendikacılar için hususî kurslar tertiplenmektedir. Bu program, yıllık olarak mekteplere kısım kısım tevzi edilmekte ve her kurs, bu umumî programdan kendisine ayrılmış olan kısmım tedarik etmektedir. Bir sendikalı muhtelif zamanlarda ayrı ayrı kurslara iştirak etmek suretiyle programın tamamını takip edebilir.

Öğretmen ve idareciler :

Her mektebin başında ilmî ehliyeti haiz bir müdür bulunmakta ve müdürün emrinde idare memuru, sekreter, kütüphaneci, aşçı ve sair müstahdemler çalıştırılmaktadır.

Öğretmenlerin büyük kısmı, federasyon tarafından Kolonya'da kurulmuş olan «İktisat İlmî Enstitüsü» kadrosundan seçilmektedir. Bu Enstitüde yüksek ücretle angaje edilmiş, akademik karyerden gelme Üniversite Profesörleri, serbest sahada yetişmiş- ve büyük sanayi müesseselerini uzun müddet idare etmiş fabrika müdür ve mühendisleri, işletme müdürleri, Çalışma Vekâleti Teşkilâtında yüksek mevkilere yükselmiş tecrübeli şahsiyetler yer almaktadır. Federasyon mektep ve kurslarında da bu yüksek kaliteli talim heyeti ders vermekte, ayrıca bazı sendika liderleriyle Üniversite Profesörleri de fahrî olarak ders kabul etmektedirler. Kurslara iştirak eden Sendikacıların yaşları muayyen değildir. 1945 yılından 1953 yılına kadar mekteplerin en büyüğü olan Hattingen kursuna iştirak edenlerin yaşlarının vasatı 34,1 idi. Bunlardan,

% 13 ü 19-24 yaşında % 19 u
25 - 29 yaşında % 42 si 30 -
39 yaşında % 17 si 40 - 49
yaşında % 7 si 50 - 59
yaşında %0,3 ü 60 m
üstündedir.

Daha üst kademede bir tahsil müessesesi olan İşçi Akademisine 30 - 35 yaşları arasındaki namzetler seçilmektedir. Medenî durumları bakımından yapılan bir istatistiğe göre de ;

Kurslara iştirak edenlerin :

% 28,2 si evli ■ % 17.8 i

bekardır. Evlilerin :

% 19 u çacuksuz % 35

i bir çocuklu % 26 sı iki

çocuklu

Diğerleri 3 ve daha fazla çocuk sahibidirler.

Kurslarda tedrisata başlanırken bir takdim merasimi yapılmaktadır. Evvelâ Müdür kendisini tanıtmakta, müteakiben işçiler teker, teker isimlerini, yaşlarını, tahsil derecelerini, çalıştıkları işleri, Sendikacı olarak aldıkları vazifeleri anlatmakta ve böylece bir tanışma ve kaynaşma havası içinde derslere başlanmaktadır.

Nazarî derslerin yanı başında toplu olarak işyerlerini ziyarete gidilmekte, muhtelif iş kollarının çalışmaları tetkik edilmekte, aynı zamanda da öğretmenler, sendikacıların suallerini cevaplandırmaktadırlar. Sendikacıların kendi başına halledemediği veya mahalli sendikaların da kat'î bir karara varamadıkları hususlar bu kurs esnasında münakaşa ve tenkid edilerek sendikacılar tatmin edilirler. Bu kurslara daima aşağı yukarı % 20 nisbetinde kadın sendikacı da iştirak etmektedir. Bu suretle aynı zamanda daha sosyal ve nezih hareket etmeleri de sağlanmaktadır.

C. İşçi Akademileri.

İşçi Akademileri bu sahadaki son ve yüksek kademeyi teşkil etmektedir.

Almanya'da bu gün en eskisi 1920 de kurulmuş bulunan üç tane İşçi Akademisi vardır. Geçen seneki konuşmamda da belirtmiş olduğum veçhile bu üç işçi akademisi şunlardır :

- 1 — Frankfurt'daki İşçi Akademisi,
- 2 — Dortmund'daki Sosyal Akademi,
- 3 — Hamburg'daki Sosyal Akademi.

Bunlardan en eskisi 1920 de Frankfurt'da kurulmuş bulunan Frankfurt işçi Akademisidir. Frankfurt'daki Akademiye hariçten de isteyenler dahil olabilir. Ancak hariçten girenlerin kendi masraflarını bizzat ödemeleri lâzımdır. Frankfurt'daki Akademi Frankfurt Üniversitesi ile sıkkı münasebetler kurmuştur. Dortmund'daki Sosyal Akademi 57 talebeyi ihtiva eden bir teşekküldür. Burada Üni-

versite olmadığından, Üniversite ile teşriki mesai yapılmamaktadır. Hamburg'daki Akademi Avrupa'nın en meşhur Üniversitelerinden biri olan Hamburg Üniversitesi ile teşriki mesai etmektedir. Varılan anlaşmaya göre Akademiye «iyi» derece ile bitiren bir işçi Hamburg Üniversitesine aslı talebe olarak dahil olabilir. Yani Akademinin iyi derecedeki diploması olgunluk diploması yerine kaim olmaktadır. Hamburg'daki Akademiye Kooperatif idare Heyetlerinde çalışanlar da kabul edilmektedir. Bu akademilerin programları bunların seçilişleri ve buraya devam edenlerin sosyal ve meslek durumları hakkında bir fikir vermek için bu üç İşçi Akademisi içinde en yenisi olan Dortmund'daki Sosyal Akademiye ele alalım. Dortmund'daki Sosyal Akademiye 52 - 53 ders senesinde 57 talebe dahil olmuş bulunuyordu. Bu 57 talebenin 32 tanesi doğrudan doğruya konfederasyon Genel İdare Kurulu tarafından seçilerek akademiye gönderilmişlerdir. Geri kalan 25 talebe Dortmund Belediyesi, Dortmund - Hamm İstihlak Kooperatifleri Ruhr Havzasındaki büyük işletmeler tarafından gönderilmiştir. Bunların arasında gönüllü olarak iştirak eden birkaç namzet de dahildir ki, bu namzetler daha evvel mahalli Sendika ve Federasyonların açtıkları kurslara muvaffakiyetle iştirak etmişler ve bir giriş imtihanına girip bunu kazanmaları neticesinde Akademiye alınmışlardır. Konfederasyon seçtiği 32 talebeyi daha evvel ismi geçen Konfederasyonun en büyük mektebi olan Hatttingen'deki mektebinde açtığı imtihanda kazananlar gönderilmiştir. Akademiye girmekliği için namzetliğini koyanlar Hattin-gen'de bir kursa tabi tutulmakta ve bu kurs sonunda muvaffak olanlar seçilip gönderilmektedir. Bu 57 talebenin 3 tanesini kadın sendikacı teşkil etmiştir.

Bu Akademiye iştirak edenlerin meslek durumlarına gelince: Akademiye muhtelif mesleklerle ve muhtelif iş kollarına mensup kimseler iştirak etmiştir. Bu arada bir mühendis, üç banka personeli, bir laborant, 7 madenci, bir yazı eksperisi, geri kalanlarını da lokomotifçi, vatman, bahçivan ve sair diğer iş kollarına mensup kimselerle sendika idareci ve kâtipleri teşkil etmiştir.

Bu vesile ile öğretmenler hakkında da kısaca izahat verilmesi uygun düşecektir. Daha evveleri de gerek konfederasyon mekteplerinde, gerekse işçi akademilerinde öğretim vazifesi alanlar hakkında kısaca durulmuş ve bunların Üniversite profesörleri, Çalışma Vekâleti yüksek kademe memurları, münevver işverenler ve sendika idarecilerinden tereküp ettiği belirtilmişti. Bu hususta daha iyi

bir fikir verebilmek için mezkûr Dordmund İşçi Akademisinde 953954 senesinde tedaris hey'etinde vazife almış olan 27 öğretmen'in formasyonları aşağıda belirtilmiştir. Bu 27 öğretmen'in 5 tanesini Üniversite profesörleri teşkil etmektedir. Bu beş profesörden birisini meşhur sosyal politikacı Profesör Ludwig Heyde teşkil etmektedir. Bir tanesi kadın öğretmendir. Yüksek memuriyet kademesi işgal edenlerin adedi altıdır. Bunlardan biri Dordmund'un Baş Müddeiumumisi Dr. Brey'dir. Geri kalan yüksek memurun ikisini Vekâlet Umum Müdürü, üçünü de vekâletlerde mühim mevki işgal eden kimseler teşkil etmektedir. Diğer muhtelif mesleklere mensup olanların adedi 10 olup, bunların birini Yüksek Ticaret Okulu öğretmeni, dördünü de Banka, Sanayi Müesseseleri, büyük ticaret müesseseleri ve diğer büyük işletmelerde müdür, veya şef gibi yüksek mevkiler işgal eden ve hepsi de akademik titrlara sahip kimselerden tereküp etmektedir. Geriye kalan beş öğretmeni Sendika İdarecileri teşkil etmektedir. Bunların bir tanesi büyük bir çelik işletmesindeki işçi müdürüdür. Geçen senelerdeki gerek tarafımdan, gerekse Prof. Wendt tarafından verilen «işçilerin kararlara iştirak hakları» mevzulu konferanslarda İşçi Müdürlerinden ve bunların seçiliş ve fonksiyonlarından esaslı bir şekilde bahsedildiği için burada daha fazla tafsilâta girmiyorum.

Öğretmenler hakkında bu kısa izahatı verdikten sonra ders programını aşağıda dercediyorum. Görülüyor ki, Program iki sömestrdik, yâni bir senelik olarak tertip edilmiştir. Ancak sömest-relerin bir sene içinde ihtiva ettiği zaman dokuz ay olup talebe dokuz ay müddetle ders görmektedir. Program hakkında da kısa bir izahat vermek faydalı olacaktır.

Evvelâ programı gözden geçirelim.

1 nci Sömeſtr (4 Kasım 1953 — 15 Nisan 1954)

	Pazartesi il	Sah	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
3.30—10.00	Hukuk	Hukuk	Sosyal ilimler	İktisat	İktisat	Hukuk
10.30—12.00	1 İktisat	Sosyal ilimler	Sosyal ilimler	İktisat	İktisat	Sosyal ilimler
13.00—14.30	İktisat	—	—	Hukuk	—	—
14.45—16.15	Spor	Seminer	Seminer	Lisan	Konferans	—
2 nci Sömeſtr (20 Nisan 1954 — 31 Temmuz 1954)						
	Pazartesi	Sah	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
8.30—10.00	Hukuk	Hukuk	Sosyal ilimler	İktisat	İktisat	Hukuk
10.30—12.00	İktisat	Sosyal ilimler	Sosyal ilimler	Sosyal ilimler	İktisat	Sosyal ilimler
13.00—14.30	İktisat	Seminer	—	Hukuk'	—	—
14.45—16.45	Spor	Seminer	Seminer	Lisan	Konferans	—

Programın tetkikinde görülecektir ki, programda başlıca üç ders mevzu, İktisat,, Hukuk ve Sosyal İlimlerden tereküp etmektedir.

1 — İktisat İlimi = Bu grupta şu dersler gösterilmektedir :

- 1) Umumi İktisat
- 2) Maliye
- 3) Ekonomi politikası
- 4) İstatistik
- 5) Kooperatifçilik
- 6) İşletme İktisadı (İşletme İktisadı dersleri İçin umumi işletme ilmi, muhasebe, organizasyon ve işletme hesaplarına ait pratik bilgiler tedris edilmektedir.)

2 — Hukuk İlimi = Bu grupta şu dersler gösterilmektedir :

- 1) Hukuk Başlangıcı
- 2) Borçlar Hukuku
- 3) Aynı Haklar
- 4) Medeni Hukuk
- 5) İdare Hukuku
- 6) Ceza Hukuku
- 7) Ticaret Hukuku (Bu arada Kooperatifçilik Hukukuna da temas edilmektedir.)
- 8) İş Hukuku (İş Hukuku dersleri altında Umumi İş Hukuku, Ferdi İş Hukuku, Kollektif Akidler ve İş Mahkemeleri bahislerine temas edilmektedir.)
- 9) Sosyal Sigorta Hukuku (Sosyal Sigorta Branşlarına ait hususlar ile ilgilenecek izahat verilmektedir.)

3 — Sosyal İlimler = Bu grupta şu dersler gösterilmektedir :

- 1) Sosyoloji
- 2) Endüstri Sosyolojisi ve İş Psikolojisi
- 3) Sosyal Siyaset (Sosyal Siyaset dersleri için Sosyal Siyaset Tarihi, Sosyal Siyaset'in inkişafı ve Modern Sosyal siyasete müteallik problemler tetkik edilmektedir.)
- 4) Sendikacılık (Sendikacılık dersi içinde Sendikacılık tarihi, sendikacılığın organizasyonu ve sendika siyasetine ait günlük problemler tetkik edilmektedir.)

Ayrıca derslere ilâve olarak Hukuk, İktisat ve Sosyal İlimlere ait Seminerler de yapılmaktadır. Bundan ayrı olarak programda görüldüğü gibi lisan dersi de bu faaliyetler konusunda yer almaktadır. Son olarak Konferanslardan bahsedilmektedir ki, bu konferanslarda gerek umumi kültürü arttıracak, gerekse de Sendikacılık bilgisini inkişaf ettirecek konular hakkında da konferanslar verilmektedir.

952 senesine kadar mezun olmuş 302 kişiden 257 sinin eski mesleklerine, yani iş hayatına avdet ettikleri, 28 inin de Sendika İdareciliği, yani personel sendika idarecisi oldukları görülmüştür. Eski mesleğine avdet edenlerin 42 tanesi daha iyi işlere geçmişlerdir. Bu arada 160 tanesi sendika idarelerinde farhî olarak vazife almışlardır. Buradan mezun olan 6 kişi Üniversite talebeliğine geçmişlerdir. Birisi İsveç'e, iki tanesi de Amerika'ya gidip orada yerleşmiştir. Son seçimlerde de bu akademiye bitirenlerden üç tanesi mebus, üç tanesi Şehir Meclisi azalığına intihap edilmişlerdir.

Bu kısa izahatımla Sendikacılık Eğitiminin ileri garp devletlerinde geçirdiği safahat hakkında kısaca izahat vermiş oldum. Geçen ay Çalışma Vekâleti, Amerikan Yardım Teşkilâtıyla işbirliği yaparak memleketimizde ilk işçi Seminerini tesis etmiş bulunmaktadır. Memleketin 5 bölgesinde, Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Zonguldak'ta tesis edilen bu seminerlerde gösterilecek derslerin programını bir fikir vermek üzere aşağıya dercediyoruz.

Bu dersleri iki grupta toplamak mümkündür :

Birinci grup Amerikalı uzmanlar tarafından, ikinci grup da Türkiye Çalışma Vekâleti ileri gelenleri ile memleketimiz üniversiteleri profesörleri tarafından verilecek olan derslerdir.

Amerikalı hocalar tarafından verilecek dersler şunlardır :

- 1 — Sendika idareciliği, (hesabat, toplantı zabıtları v.s.)
- 2 — Sendika - cemiyet münasebetleri, (içtimai yardım müesseseleri, cemiyet hayatına iştirak ve cemiyete karşı sorumluluk.)
- 3 — Sendika toplantıları, (idare şekli ve işçilerin bu nev'i toplantılara iştiraki.)
- 4 — Anlaşmazlıklar nasıl mevkii muameleye konur ve halledilir (aracılık ve uzlaştırma şekilleri.)
- 5 — Amerikadaki hür sendika hareketleriyle Demir perde gerisinde Komünist tahakkümü altındaki sendikalar arasındaki farklar. Demokratik prensipler dairesinde idarecilerin seçimi usulü.
- 6 — Sendikalarda sosyal ve eğlenceye müteallik faaliyetler.
- 7 — Sağlam çalışma organizasyon usullerinin tesisi (Sendika lider ve mümessillerinin mes'uliyetleri).
- 8 — istihsal veriminin artışından işçilerin elde edecekleri faideler ve mes'uliyetleri. Kollektif pazarlık usulünün tarihçesi.

